

1/2004

**SAK:n esitykset valtion
talousarvioon vuodelle 2005
ja vuosien 2005 - 2008
määrärahaakehyksiin**

19.3.2004

Lisätietoja:

Sinikka Näätsaari

sinikka.naatsaari@sak.fi

puh. (09) 7721 442

SAK, PL 157

FIN-00531 Helsinki

SAK:n esitykset valtion talousarvioon vuodelle 2005 ja vuosien 2005 - 2008 määräraha-kehysten

Sisällys

1. Työllisyys on pääkysymys	3
2. Elinkeinpolitiikka	3
Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitus	3
Liikennepolitiikka	3
Julkiset palvelut	4
Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka	4
Asuntotuotanto ja korjausrakentaminen	5
Ympäristö ja energia	5
Puutuoteteollisuus ja metsätalous	5
3. Finanssipolitiikan linja	5
4. Veropolitiikan lähtökohtia	6
Eri veromuotojen kehittämissuunnitelmia	6
5. Työministeriön hallinnonala	7
Työelämäohjelmat	7
6. Opetusministeriön hallinnonala	8
Aikuiskoulutuksen asemaa vahvistettava	8
Opintotuki	9
7. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	10
8. Työterveyshuollon palvelujen ja työsuojeluviranomaistoiminnan kehittäminen sekä työehtojen valvonta	11
Tieliikenteen valvontayksikkö	12
KRP:n työehtovalvontayksikkö	12
9. Tasa-arvo	12

1. Työllisyys on pääkysymys

Hallitus on asettanut tavoitteekseen lisätä työllisyyttä vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä ja nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin seuraavan vaalikauden loppuun mennessä. Hallituksen tavoitteiden saavuttaminen näyttää yhä vaikeammalta. Tammikuussa 2004 Tilastokeskuksen tilastojen mukaan työllisiä oli 28 000 vähemmän kuin vuotta aiemmin ja työllisyysaste laski 0,9 prosenttiyksikköä eli 64,9 prosenttiin. Myös Euroopan Unionin tasolla Lissabonin strategian työllisyystavoite jää toteutumatta (2005 67 prosenttia).

Samaan aikaan työikäisen väestön ikärakenteen muutos johtaa jo tänä vuonna uuteen työmarkkinatilanteeseen, jossa työmarkkinoilta poistuvien henkilöiden määrä ylittää työmarkkinoille tulevien määrän. Työllisyysasteen nostaminen vaatii pitkäjänteistä yhteiskunta-, talous- ja työllisyyspolitiikkaa. SAK on valmis hallituksen ja työmarkkinaosapuolten yhteistyöhön työllisyysasteen nostamiseksi. Tarvitsemme lisää kasvua ja työpaikkoja luovia investointeja niin kotimaasta kuin ulkomailta. Suomi on pidettävä vetovoimaisena alueena tuotannon sijoittua ja laajentua. Tähän tähtää myös alkamassa oleva toimialojen elinkeinopoliittinen vuoropuhelu, josta SAK teki aloitteen viime syksynä.

2. Elinkeino- ja työllisyyspolitiikka

Hallituksen tavoitteen toteutuminen 100 000 uudesta työpaikasta ja työllisyysasteen nostamisesta edellyttää kestävästä kasvusta ja työllisyydestä tukeva budjetti. Erityisesti teollisuuden ja palvelujen tuotannollista pohjaa on vahvistettava. Valtiovallan tulee EU:ssa sekä kotimaisin toimin edistää mm. kaivostoiminnan, puolustusvälinetuotannon ja telakkatoiminnan toimintaedellytyksiä sekä panostaa erityisesti liiketoimintaosaamisen ja myös palvelujen viennin kehittämiseen. Vastikkeeksi yritysten on kannettava oma yhteiskuntavastuunsa ja sitouduttava investoimaan Suomeen.

Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitus

Finnveran riskirahoitusmahdollisuudet tulee taata kysyntää vastaavasti ja varauduttava Teollisuussijoitus Oy:n lisäpääomittamiseen. Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitus (Tekes, Suomen Akatemia, yliopistot) on turvattava vähintään hallitusohjelman mukaisesti (turvaamalla mm. metalliteollisuuden TRIO-hankkeen rahoitus). KTM:n ja TM:n pääluokassa olevia työllisyysperusteisia ja muita investointiavustuksia (TE-keskukset) on korotettava investointitaantuman helpottamiseksi. Tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta on suunnattava nykyistä enemmän myös palveluelinkeinojen edistämiseen.

Liikennepolitiikka

Aloitetaan liikenneväyläpolitiikan linjauksia vuosille 2004 – 2013 -mietinnössä esitettyjen hankkeiden toteuttaminen. Hankekorin kahdeksan teemahankkeen ja 15 investointikohteen (mm. rataverkon uusiminen, satamien ja terminaalien tieyhteydet, työmatkaliikenteen sujuvuutta edistävät hankkeet, pienehköiden vesiväylien turvalaitteet, pääteiden turvallisuuden parantaminen, ratapihojen korjaukset Itä-Suomessa sekä joukkoliikenteen edistäminen pääkaupunkiseudulla) aloittamiseen vuosina 2005 – 2007 on varattava riittävä rahoitus.

Jäänmurtajakaluston uusimista on aikaistettava (APU-aluksen korvaaminen, öljyn- ja kemikaalintorjuntaan sopiva monitoimialus).

Hallituksen on toteutettava laajakaistastrategia, jolla varmistetaan nopeat ja kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet sekä yrityksille että kotitalouksille.

Julkiset palvelut

Jotta hallitusohjelman mukainen peruspalveluohjelma ja siihen perustuva peruspalvelubudjetointi voisivat edistää entistä pitkäjänteisempää ja vakaampaa kuntapolitiikkaa, on kehyspäättösten yhteydessä välttämätöntä esittää arviot kuntien tehtävistä aiheutuvista menoista ja tuloista kuntaryhmittäin sekä linjaukset tasapainottavista toimista. Palvelujen tuottamista tulee tehostaa mm. kuntien välistä yhteistyötä ja kuntarakennetta kehittämällä.

Valtion on huolehdittava lakisääteisestä kustannustenjaon tarkistuksesta, jolla korvataan kunnille takautuvasti toteutuneen kustannuskehityksen aiheuttamia menoja.

Julkisen palvelutuotannon kilpailukyvyistä on huolehdittava muun muassa siten, että perusteettomista kunta- ja valtiotyönantajan yksityistä sektoria korkeammista työnantajien sosiaaliturvamaksuista (sairausvakuutus- ja kansaneläkemaksut) luovutaan.

Julkisen sektorin henkilöstöpolitiikka

Hallitusohjelmaan on kirjattu lupaus vakinaistaa julkisen sektorin toistuvia määrääkäsia palvelussuhteita. Perusteettomasti määrääikaisten tehtävien vakinaistamista tulee jatkaa turvaamalla niiden rahoitus vuoden 2005 talousarviossa.

Valtion palkkakilpailukyvyyn parantamistoimia tulee jatkaa. Keskeisenä toimenpiteenä on palkkausjärjestelmien uudistaminen. Toimintamenomomenttien määrärahat on mitoitettava siten, että uudet palkkausjärjestelmät voidaan ottaa tarkoituksenmukaisesti käyttöön ja niiden rahoitus hoidetaan myös jatkossa. Seuraavan sopimuskierroksen palkankorotusten rahoitus tulee budjetoida täysimääräisesti ensi vuoden varsinaiseen talousarvioon eduskuntakäsittelyn yhteydessä.

Valtion keskushallinnon uusia, laajenevia sekä uudistettavia toimintoja ja yksiköjä sijoitetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle valtioneuvoston 8.11.2001 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Ohjelma on laadittava yhteistyössä valtion pääsopijajärjestöjen edustajien kanssa. Alueellistaminen ei saa johtaa henkilöstön irtisanomisiin tai aseman muihin heikennyksiin. Henkilöstöjärjestöt on saatava laajasti mukaan muihinkin hallinnon kehittämis- ja tuottavuushankkeisiin. Mm. hallinnonala-kohtaiset tuottavuusohjelmat on laadittava kaikilta osin yhteistoiminnassa ammattijärjestöjen kanssa.

Vankeinhoitolaitoksen toimintamenomäärärahaa on korotettava kuluvan vuoden tasta neljällä miljoonalla eurolla. Perusteena on lisähenkilöstön tarve, joka aiheutuu siitä, että vankimäärä on noussut vuodesta 1999 lähtien yli tuhannella.

Asuntotuotanto ja korjausrakentaminen

Kasvukeskusten asumistilannetta ja työllisyyttä tulee kohentaa turvaamalla kohtuuhintaisen vuokra- ja muun asuntotuotannon tarvitsema riittävä, ehdoiltaan kilpailukykyinen arava- ja korkotukilainoitus. Tonttitarjontaa tulee kasvattaa maa- ja kaavoituspolitiikkaa tehostamalla.

Asuntokannan ylläpitoa ja korjaamista tulee tehostaa. Työllistävään perusparantamiseen ja korjausrakentamiseen tarvittava lainoitus sekä korjaus- ja energia-avustusten määrärahat tulee turvata kysyntää vastaavan tasoisina.

Ympäristö ja energia

Päästökaupan ns. alkujaossa on turvattava kansainvälisessä kilpailussa olevan teollisuuden toiminta ja laajentumisedellytykset Suomessa sekä sähkön hinnan pysyminen kohtuullisena.

Turvetta tulisi käsitellä ns. hitaasti uusituvana energialähteenä eikä sen verotuksellista asemaa tule heikentää.

Puutuoteteollisuus ja metsätalous

Puuteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman taloudelliset resurssit on turvattava.

Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisiin töihin on varattava riittävät määrärahat. Tämä tukee työllisyyttä erityisesti vaikeimmilla työttömyysalueilla.

3. Finanssipolitiikan linja

Valtiontalouden alijäämä on erittäin herkkä suhdannetilanteelle. Tämä otettiinkin perustellusti huomioon hallituksen finanssipoliittisessa linjauksessa jättämällä valtiontalouden kehysten ulkopuolelle suhdanteille herkkät, mm. työttömyydestä aiheutuvat menoerät, kuten työttömyysturva- ja asumistukimenot ja eräät muut hallituksen päätöksenteosta riippumatta heilahtelevat menot. Toisaalta hallitus asetti vuoden 2003 toukokuussa tekemässään valtiontalouden vuosien 2004 – 2007 kehystä koskeneessa päätöksessään valtiontalouden alijäämälle tiukan, 2,75 prosentin suuruisen ylärajan, joka koskee myös heikon talouskasvun olosuhteita. Valtiontalous pysyi budjetin ulkopuolisten rahastojen (lähinnä eläkerahasto ja asuntorahasto) ansiosta vuonna 2003 vielä niukasti ylijäämäisenä. Valtiontalouden ylijäämä supistui 0,3 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Valtiontalouden ylijäämä vuonna 2002 oli 1,4 prosenttia BKT:sta.

Jotta finanssipolitiikan liikkumavara säilyisi, niin kuin hallituksen ohjelmassa edellytetään, kaikissa olosuhteissa riittävänä talouskasvun ja työllisyyden turvaamiseksi ja jotta samalla voitaisiin varautua väestön ikärakenteen muutoksen aiheuttamiin menopaineisiin, valtiontalouden rahoituksen on pysyttävä kestäväällä pohjalla. Tämä, yhdessä em. alijäämärajoitteen kanssa edellyttää merkittävää pidättyvyyttä etenkin yleisissä veronkevennyksissä ja toisaalta huolellista harkintaa ja priorisointia julkisia menonlisäyksiä koskevassa päätöksenteossa. Menopuolella etusijalle on asetettava työllisyyttä nopeasti lisäävät sekä talouden pitkän ajan kasvuedellytyksiä vahvistavat julkiset investoinnit.

4. Veropolitiikan lähtökohtia

Maailmantaloudessa yhä vallitsevien suurten epävarmuustekijöiden vuoksi veropolitiikan kehittämisessä pitäisi korostua nyt harkinta ja vastuullisuus. Hallituksen yritys- ja pääomatuloverotuksen uudistamisen peruslinjat ja kokoluokka on sovittu, ja nyt tarkastelun kohteena on ansiotuloverotus. Hallitusohjelmassa on sovittu 1,12 miljardin euron vähimmäiskevennyksestä työhön kohdistuvassa verotuksessa. Tähän mennessä kevennyksiin on käytetty runsas miljardi euroa, eli ensimmäisen vaiheen kevennysvara on lähes käytetty.

Kevennysten etupainotteisuus on ollut suhdannepoliittisesti perusteltua. Kevennysvaran uudelleenarviointi on sovittu tehtävän vaalikauden puolivälissä, eli tarkasti ottaen alkuvuodesta 2005. Verolinjauksia on järkevää tarkastella syksyllä 2004, kun talouden näkymät ja tulopoliittisen ratkaisun edellytykset ovat paremmin tiedossa. Tämä olisi enemmän hallitusohjelmankin mukaista, toisin kuin vajaaseen tietoon pohjautuvat hätiköidyt päätökset.

1990-luvun jälkipuolen tiukan menopolitiikan ansiosta Suomen julkisen sektorin rahoitusasema on kansainvälisestikin vertailtuna hyvä. Julkisen sektorin ylijäämä muodostuu työeläkerahastoissa, joissa varaudutaan väestön ikärakenteen muutokseen. Valtiontalous oli viime vuonna enää vain niukasti ylijäämäinen, ja kuntatalous jatkaa edelleen alijäämäisenä. Kehitys on seurausta elvyttävästä finanssipolitiikasta, joka on ollut perusteltua kansainvälisen talouden taantumassa.

Suurempaan lisävelkaantumiseen kansantaloudella ei ole varaa, sillä väestön ikärakenteen muutoksesta johtuen hoivamenojen kasvu tulee olemaan lähivuosina tuntuva. Näin ollen suuret veronkevennykset edellyttävät vastaavia menoleikkauksia ja julkisen palvelutuotannon tehostamista. Tämä muuttaisi tulonjakoa epäoikeudenmukaisemmaksi ja lisäisi väestöryhmien välistä eriarvoisuutta.

Suurten veronkevennysvaatimusten taustalla onkin talouden rakenteeseen liittyviä tavoitteita, joista olisi keskusteltava syvällisemmin. Kyse on mitä suurimmassa määrin arvovalinnoista – siitä, halutaanko yhteiskuntamme luonnetta muuttaa. Muiden Pohjoismaiden esimerkeistä tiedetään, ettei veroasteen alentaminen ole ainut keino pyrkiä parempaan työllisyyteen. Siellä hyvään työllisyyskehitykseen ollaan päästy osin Suomeakin korkeammalla veroasteella.

Eri veromuotojen kehittämislinjoja

Työllistymisen edistämiseksi ansiotulojen veronkevennykset tulee suunnata pieni- ja keskituloisille palkansaajille. Tehokkaimmin pienituloisten verotusta kevennetään vaikuttamalla kunnallisverotukseen. Yhtenä mallina SAK on esittänyt kaavamaisista matkakuluvähennyksistä. Eri vähennysmallit on syytä ottaa selvitetäväksi, ottaen huomioon, että kunnille aiheutuvat verotulojen menetykset on kompensoitava. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennys on käynyt ongelmalliseksi, koska se on kaventanut kuntien veropohjaa. Köyhimmässä kunnissa veropohja on pienentynyt 8 prosenttia, ja tulonmenetyksen täysi hyvittäminen ja kohdentaminen esimerkiksi valtionosuuksilla on käytännössä erittäin vaikeaa.

EU:n käynnistämä työvaltaisten palvelualojen alennettujen arvonlisäverokantojen keilu jatkuu edelleen, koska jäsenmaat eivät päässeet sopuun alennettuja arvon-

lisäverokantoja koskevasta direktiivistä, jonka komissio esitti syyskuussa 2003. Ratkaisuun alennetuista alv-kannoista pitäisi päästä mahdollisimman nopeasti. On tärkeää varmistaa, että työvaltaiset palvelut, erityisesti ravintoloiden ja henkilöstöruokaloiden ruokatarjoilu sekä postipalvelut, otetaan alennetun arvonlisäverokannan piiriin. Pääpiirteissään komission direktiiviehdotus oli hyvä. Ehdotus olisi kuitenkin poistanut mahdollisuuden soveltaa nollaverokantaa yleishyödyllisten yhteisöjen jäsenlehtien painotöihin. Suomen nykykäytäntöä ei tässä asiassa pidä muuttaa.

5. Työministeriön hallinnonala

Vuoden 2003 lisätalousarviossa ja vuoden 2004 talousarviossa lisättiin työvoimapolitiikan toimeenpanon määrärahoja yhteensä 30 milj. eurolla. Tavoitteena on nostaa työttömien aktivointiaste 24 prosenttiin tänä vuonna ja lähivuosien aikana 30 prosenttiin.

Vuoden 2005 aikana työvoimapolitiittisten aktiiviohjelmien tasoa on nostettava ja aktivointiaste nostettava 30 prosenttiin jo ensi vuonna. Työvoimapolitiikan toimeenpanon määrärahoja on lisättävä niin, että aktiivitoimien määrää voidaan lisätä ja samalla parantaa myös toimien laatua ja vaikuttavuutta. Keskeisenä painopisteenä vuoden 2005 aikana on oltava tukityöllistämisen kehittäminen. Työkyvyn aleneman mukaan on otettava käyttöön yksilöllisesti harkittava pitkäaikainen työllistämistuki.

Julkisten työvoimapalvelujen uudistus jatkuu vuonna 2005. Uudistus on toteutettava niin, että vuonna 2006 työvoiman palvelukeskusten mukainen toimintamalli on käytössä koko maassa vaikeasti työllistyvien tueksi.

Starttirahajärjestelmän mahdollinen laajennus koskemaan muitakin ryhmiä kuin työttömiä on toteutettava niin, etteivät työttömien aktiivitoimiin varatut määrärahat vähenä.

Työelämäohjelmat

Työelämäohjelmien kautta on kehitetty työyhteisöihin ratkaisuja, joilla on yhteistoinnassa työyhteisöissä voitu parantaa samanaikaisesti sekä työelämän laatua että tuloksellisuutta. Uuden työelämän kehittämisohjelma Tykesin (2004 – 2009) rahoitus on turvattava hallitusohjelman mukaisesti niin, että vuodelle 2004 varataan toimintaan 12,5 miljoonaa euroa ja seuraavina ohjelman kestävuosina rahaa lisätään 1 miljoonaa euroa vuodessa. Ohjelman talousarvion kautta saataviksi resursseiksi on esitetty yhteensä 87 miljoonaa euroa.

6. Opetusministeriön hallinnonala

Työurien pidentäminen on keskeinen asia, kun Suomi varautuu suurten ikäluokkien eläköitymisen aiheuttamiin työmarkkinoiden muutoksiin tulevina vuosina. Työllisyysastetta on voitava nostaa, jotta voimme turvata sosiaaliturvajärjestelmämme rahoituksen myös tulevaisuudessa. Uudistukset, joilla tähdätään työuran pidentämiseen loppupäästä ovat jo edenneet lainsäädäntövaiheeseen. Näiden muutosten lisäksi ihmisten työuria voidaan pidentää ennen kaikkea työssä jaksamista parantavilla toimenpiteillä. Huomiota on kiinnitettävä myös työuran pidentämiseen alkupäästä. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (KESU) olevat esitykset peruskoulun päättävien koulutustakuun toteuttamisesta on aloitettava pikaisesti. Lisäksi opetusministeriön työryhmän ehdotukset opintoaikojen lyhentämiseksi korkea-asteella on toteutettava ja varattava riittävät määrärahat uudistusten toteuttamiseen.

Ammatillisen osaamisen näytöt on suunniteltu otettavaksi käyttöön opetussuunnitelmaperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa 1.8.2005 alkavasta koulutuksesta lukien. Näyttöjärjestelmä laajenee vähitellen kolmen vuoden aikana siten, että vuonna 2008 järjestelmä toimii täydessä laajuudessaan. Näyttöjärjestelmän käyttöönottovaiheessa lisäkustannuksia aiheuttaa työelämäyhteistyön organisoinnista, työelämäedustajien ja opettajien koulutuksesta sekä näyttöjen suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Työssäoppiminen ja näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa lisäävät merkittävästi työelämän vastuuta koulutuksen toteuttamisesta sekä opiskelijoita ohjaavien työntekijöiden työn vaatavuutta. Näyttöuudistuksesta aiheutuviin koulutus- ja kehittämiskustannuksiin on varauduttava etupainotteisesti jo vuoden 2005 talousarviossa. Työelämän edustajien ammatillisen koulutuksen ohjaus-, arviointi- ja kehittämistyötä koskevan koulutuksen rahoitus on jatkossa oltava pysyvä osa opetustoimen rahoitusta.

Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta käynnistyy 1.8.2004 alkaen. Vuoden 2005 talousarviossa on varattava riittävät määrärahat toiminnan toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin.

Työpajatoiminta on vuoden 2005 aikana vakinaistettava ja turvattava kattava työpajojen verkosto läpi maan. Toiminnan vakinaistaminen vaatii lisärahoitusta vuosina 2005-2008 vähintään 600 000 euroa vuodessa.

Aikuiskoulutuksen asemaa vahvistettava

Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotukset, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma ja hallitusohjelma viitoittavat aikuiskoulutuksen kehittämisen linjat kuluvalle vuosikymmenelle. Lähtökohtana näissä linjauksissa on ollut aikuiskoulutuksen aseman vahvistaminen ja sen voimavarojen turvaaminen.

Aikuiskoulutuksen laajentaminen parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän esittämällä tavalla edellyttää merkittäviä lisävoimavaroja erityisesti ammatilliseen lisäkoulutukseen, jonka määrärahat ovat jääneet tuntuvasti jälkeen 1990-luvun loppupuolen resursseista. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistuneissa oppilaitoksissa tilannetta vaikeuttaa ns. toiminta-avustuksen vähittäinen lakkaaminen.

Ammatillisen lisäkoulutukseen olisi tehtävä tuntuva tasokorotus, jolla turvataan aikuiskoulutuksen perusresurssien kehitys ja aikuisten näyttötutkintojen sekä niihin

valmistavan koulutuksen kysynnän laajeneminen. Hallitusohjelman ja KESU:n tavoitteet eivät toteudu nykyisellä resurssitasolla.

Hallitusohjelma edellyttää, että viime vuonna käynnistynyt aikuisten koulutustason kohottamisohjelma, Noste, laajenee siten, että koulutuksen voisi aloittaa vähintään 10 000 opiskelijaa vuosittain. Vuodelle 2005 tulee tehdä tämän mahdollistava määrärahalisäys.

Selvitysmies Arajärven esitykset koulutustason kohottamisen tueksi Noste-kelpoisille opiskelijoille tulisi viipymättä toteuttaa. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön tulee korottaa ammattitutkintostipendiä Noste-ohjelman ammatillisia tavoitteita vastaavalle ja työelämässä toimivia aikuisia kiinnostavalle tasolle.

Uudet tutkintotoimikunnat aloittavat kolmivuotisen kautensa tänä vuonna. Tutkintotoimikuntien jäsenten kokouspalkkiot on nostettava sellaiselle tasolle, että se kattaa kokouksiin osallistumisesta aiheutuvat ansionmenetykset ja varsinaisen kokouspalkkion. Tästä aiheutuviin kustannuksiin on varattava riittävät määrärahat valtion talousarviossa.

Sekä hallitusohjelman että aikaisempien talousarvioiden tavoitteet ovat edellyttäneet vapaan sivistystyön toimintaedellytysten vahvistamista. Käytännössä tavoitteita ei ole voitu saavuttaa valtionosuusjärjestelmän rakenteellisten ongelmien vuoksi. Nykytilanteessa opintojen suuntaaminen koulutuspoliittisesti tärkeille ryhmille suuntaviivaopintoina edellyttää lisävoimavaroja.

Valtion talousarviossa on nostettava määrärahoja myös aikuisoppilaitosten perustamishankkeiden toteuttamiseen.

Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojen mahdollinen vakinaistaminen nopealla aikataululla ja kaikilla aloilla merkitsisi tuntuvaa resurssitarvetta. Jatkotutkintojen käyttöönotto tulee perusteellisesti harkita jatkotutkintokokeilun arviointitulosten myötä myös käytettävissä olevat resurssit huomioon ottaen. Päätöksiä tehtäessä on myös arvioitava mitä seuraamuksia jatkotutkintojen käyttöönotolla on ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutukseen kohdistettaville määrärahoille.

Opintotuki

Opintotuen kehittämisessä painopiste on oltava toisen asteen ammattiin opiskelevien opintotuen kehittämisessä. Vanhempien luona asuvilla alle 18-vuotiailla opintorahan taso on erittäin alhainen. Kaikilla alle 20-vuotiailla opiskelijoilla, myös itsenäisesti asuvilla, opintotuen suuruuteen vaikuttavat vanhempien erittäin tiukat tulorajat. Lisäksi ammatillisten perustutkintojen laajentuminen kolmivuotiseksi ja alhainen opintoraha ovat johtaneet ammattiin opiskelevien yhä suurempaan velkaantumiseen opiskeluaikana.

7. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Sairausvakuutuksen rahoitus on uudistettava kestäväällä tavalla ja siten, ettei palkansaajien maksurasitus uudistuksen lähtövaiheessa nettotasolla nouse.

Päivärahaetuuksia leikkaavasta työntekijän työeläkemaksuun ja palkansaajan työttömyysvakuutuksen maksuun sidotusta prosenttivähennyksestä tulee luopua.

Ansiosidonnaisten vanhempain- ja sairauspäivärahojen saantiedellytyksiä väliinpuotamistilanteissa (mm. pätkätyöläiset, peräkkäiset synnytykset) on parannettava.

Vuonna 2005 on varauduttava työttömyysturvamenojen kasvuun, jotka johtuvat indeksitarkistuksista sekä erityisesti soviteltujen etuuksien saajien ennakoidusta kasvusta. Lisäksi on varauduttava sovitellun päivärahan enimmäiskeston yleiseen jatkamiseen.

Työttömyysetuuksien saajien piiriä on laajennettava "lepäävissä työsuhteissa" oleviin työmarkkinoiden käytettävissä oleviin henkilöihin.

Ylläpitokorvausta yhdenmukaistettaessa vuoden 2003 alussa työmarkkinatuen ja toimeentulotuen yhteydessä maksettaessa jäi Kelan kuntoutusrahaa saavien koulutuksessa olevien ylläpitokorvaus saattamatta samalle tasolle. Se on syytä korjata, sillä ei ole perustetta eri tasoiselle ylläpitokorvaukselle riippuen siitä mitä tietä tulee esimerkiksi ammatilliseen kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen.

Perhevapaista työnantajille aiheutuvien kustannusten kohtaantuminen tulee selvittää kattavasti yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa ja selvityksen pohjalta tehdä mahdollinen esitys kustannusten tasapuolisemmaksi jakautumiseksi.

Niille ikääntyville työttömille, joiden työn saanti ei pitkittyneen työttömyyden ja siihen liittyvien ammatillisten ja terveydellisten rajoitteiden takia ole todennäköistä, on säädettävä oikeus eläkkeeseen erillislain nojalla.

8. Työterveyshuollon palvelujen ja työsuojeluviranomaistoiminnan kehittäminen sekä työehtojen valvonta

Työelämän lainsäädäntöä on uusittu viimeisten vuosien aikana esimerkiksi työturvallisuus- ja työterveyshuoltolakien osalta. Valtioneuvosto teki tammikuussa 2004 periaatepäätöksen työterveyshuollon kehittämislinjoista. Lait ja kehittämislinjat edellyttävät toteutuakseen koulutusta, resursseja ja moniammatillisia toimintamalleja sekä ohjeistusta ja valvontaa. Erityisenä huolenaiheena voidaan pitää työterveyspalvelujen saatavuutta, laatua ja toteutumista tasapuolisesti kaikkien työntekijöiden kohdalta. Puutteita esiintyy muun muassa patkätöitä tekevien osalta.

Työterveyshuollon kehittämislinjojen toteuttaminen edellyttää tuntuva määrärahojen lisäystä työterveyshuollon sisällön, koulutuksen, palvelujärjestelmän, seurannan ja muiden kehittämislinjojen toimeenpanossa. Palveluiden saatavuudella on keskeinen merkitys työntekijöiden työkyvyn ylläpitämisessä ja työssä jaksamisessa.

Työterveyshuollon henkilöstön ikärakenteesta johtuen työterveyshuollon koulutusta on lisättävä. Erityisesti työterveyshuollon erikoislääkärien riittävä määrä on turvattava. Työterveyshuollon erikoislääkäreistä on jo nyt 300 erikoislääkärin vajuus ja tulevan viiden vuoden aikana yli 500 erikoislääkärinä jää eläkkeelle. Työterveyslaitoksen erikoislääkärikoulutukseen on varattava riittävät resurssit erikoislääkärivajeen kattamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön terveysosastolle tulee lisätä tarvittavat resurssit työterveyshuollon kehittämiseksi ja ennaltaehkäisevän työterveyshuollon toiminnan sekä ohjeistuksen varmistamiseksi. Lääninhallitusten toimintamahdollisuuksia on vahvistettava työterveyshuollon toiminnan lääketieteellisen osaamisen valvontaan. Hallitusohjelman mukaisesti tulee varata tarvittavat resurssit ja rahoitus työterveyshuollon toimivuuden ja toteutumisen selvittämiseksi työpaikkatasolla.

Työsuojelupiirien toiminnan kehittämistä käsitelleen ns. ”resurssityöryhmän” kolmikantaisesti sovittujen toimenpiteiden toteuttamiseksi tulee varata laskelmien mukaisesti 500 000 euroa vuodelle 2005. Työsuojelupiireihin tarvitaan lääkäritarkastajia työterveyttä, ammattitauteja ja työperäisiä sairauksia koskevan valvonnan kehittämiseen. Osa työsuojelupiireistä voisi palkata yhteisen lääkäritarkastajan.

Hallitusohjelman mukaisesti työsuojelupiirien resurssit tulee taata ja työaikaseurannan valvontaa tehostaa. Resurssoinnissa tulee huomioida myös uudet valvontavelvoitteet, kuten päihde- ja huumeestausta ja teknistä valvontaa koskeva laki, työturvallisuus- ja työterveyshuoltolakien uudet velvoitteet sekä hallitusohjelman kirjaukset työelämän kehittämisestä työsuojelun osalta ja työpaikkaväkivallan ehkäisy. EU-direktiivien kuten tärinää, melua ja kemiallisia aineita koskevien säädösten vieminen ja toteuttaminen käytännössä vaatii viranomaistoiminnan tehostamista, lisäresursointia ja osaamisen lisäämistä. Työsuojelutarkastajien määrä tulisi nostaa jälleen 90-luvun alun tasolle, mikä tarkoittaa noin 15 henkilötyövuoden lisäystä.

Tieliikenteen valvontayksikkö

Suomessa maantiellä suoritettava ammattimaisen liikenteen valvonta on nykyresursseilla riittämätöntä. Valvontaresurssien puute osaltaan lisää harmaata taloutta. Ammattimaisen liikenteen valvonnan parantamiseksi tulee perustaa oma valvontayksikkö riittävin resurssein, joka täydentäisi sekä liikkuvan poliisin että työsuojeluviranomaisen tieliikenteessä suorittamaa valvontaa.

KRP:n työehtovalvontayksikkö

KRP:n työehtovalvontayksikkö tulee vakinaistaa ja turvata sille vähintään 1 miljoonan euron rahoitus kehyksissä.

9. Tasa-arvo

Hallitusohjelmassa on sitouduttu useisiin konkreettisiin sukupuolten tasa-arvoa edistäviin toimiin, jotka edellyttävät suurta työpanosta erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikössä ja tasa-arvovaltuutetun toimistossa. Hallitusohjelma lupaa-kin vahvistaa tasa-arvoasioiden resursointia.

Vuodelle 2005 tulee varata rahat vähintään kahden asiantuntijan palkkaamiseen, joista toinen sijoittuisi tasa-arvoyksikköön ja toinen tasa-arvovaltuutetun toimistoon. Resursoinnissa tulee huomioida erityisesti tasa-arvovaltuutetun toimiston työmäärän lisääntyminen tasa-arvolain uudistuksen myötä.

Valtion tulee työnantajana olla esimerkillinen samapalkkaisuustavoitteen toteuttamisessa ja osoittaa palkkausjärjestelmäuudistusten edellyttämät varat tulevien vuosien budjetteihin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
Hakaniemenranta 1, PL 157, FIN-00531 Helsinki, puh (09) 77211, fax (09) 7721 447, www.sak.fi

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
Hagnäskajen 1, PB 157, FIN-00531 Helsingfors, tel (09) 77211, fax (09) 7721 447, www.sak.fi

The Central Organisation of Finnish Trade Unions SAK
Hakaniemenranta 1, P.O. Box157, FIN-00531 Helsinki, phone +358 9 77211, fax +358 9 7721 447, www.sak.fi